

Evaluarea riscurilor profesionale

Notă: Acest document a fost tradus în rezumat și adaptat de Nisipeanu Steluța și Nicolescu Georgiana, în baza permisiunii acordate, după originalul publicat de INRS Franța, disponibil la http://www.inrs.fr/hm/evaluation_des_risques_professionnels.html. Sunteți rugați să citați și documentul original când faceți referire la prezenta traducere. Deși s-a acordat atenție adaptării documentului original la situația curentă la nivel național, vă rugăm să verificați legislația națională relevantă, standardele și alte norme. Autorii publicației originale și cei ai acestei traduceri nu sunt răspunzători pentru consecințele negative, reclamații și alte cereri ce pot decurge din utilizarea informațiilor conținute.

Evaluarea a priori a riscurilor profesionale (EVRP) constă în identificarea și clasificarea riscurilor la care sunt expuși salariații dintr-o întreprindere în vederea implementării unor acțiuni pertinente de prevenire. Această evaluare constituie etapa inițială a politicii de securitate și sănătate în muncă.

Evaluarea riscurilor profesionale reprezintă un demers structurat ale cărui rezultate se prezintă sub forma unui "document unic". Acest document poate fi pus la dispoziția Comitetului de securitate și sănătate în muncă (CSSM), medicului de medicina muncii și, la solicitarea acestora, inspectorului de muncă și reprezentanților Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi Sociale (CNPAS).

- Pentru ce este necesară evaluarea riscurilor profesionale?
- Cadrul juridic
- Cum se evaluează riscurile profesionale?
 - Pregătirea evaluării
 - Identificarea riscurilor
 - Clasificarea riscurilor
 - Propunerea acțiunilor de prevenire
 - Principiile evaluării
 - Ghiduri propuse pentru evaluarea riscurilor profesionale
- Date suplimentare, pe scurt – la finele acestui document

➤ **Pentru ce este necesară evaluarea riscurilor profesionale?**

Evaluarea riscurilor profesionale se înscrie în cadrul responsabilității angajatorului care are obligația generală de a asigura securitatea și de a proteja sănătatea angajaților săi. În acest scop, angajatorul poate aplica unul dintre principiile generale de prevenire enunțat în NGPM Art. 21 - *evaluarea riscurilor ce nu pot fi evitate*.

Aceasta implică acțiuni de identificare și de clasificare a riscurilor precum și implementarea acțiunilor de prevenire.

Aceste acțiuni nu eludează obligația întreprinderii de a pune, de asemenea, în aplicare, măsuri corective imediate. În afara faptului că răspunde unei cerințe de reglementare care a fost recent întărită în NGPM, **evaluarea riscurilor profesionale constituie una dintre principalele pârgii de progres din întreprindere**. Această evaluare este utilă întreprinderii deoarece poate contribui la îmbunătățirea funcționării pe parcursul întregii sale evoluții, consolidând controlul riscurilor cunoscute dar, mai ales, accentuând asupra apariției riscurilor cu efecte diferite sau a noilor riscuri, în special asupra acelor legate de noile organizații. În acest context, securitatea și sănătatea angajaților nu trebuie dissociate de funcționarea întreprinderii în ansamblu (opțiuni tehnice, organizarea muncii, mobilizarea competențelor, formare etc). Implementarea unui demers de prevenire va contribui la îmbunătățirea performanței întreprinderii, în plan uman și economic.

➤ **Cadrul juridic**

Evaluarea riscurilor profesionale constituie un concept rezultat din Directiva cadru europeană din 12.06.1989 ce pune bazele principiilor de prevenire. Astfel, obligația generală de securitate ce revine angajatorului trebuie să-l determine pe acesta să ia toate măsurile necesare pentru asigurarea securității și protejarea sănătății lucrătorilor (Codul Muncii, Titlul V, Cap. I și II, Art. 171 – 187 inclusiv). Concepută ca o veritabilă “trusă de instrumente”, această dispoziție generală prevede implementarea măsurilor de prevenire, fondate pe principiile generale ce trebuie să-l sprijine și să-l ghideze pe angajator în demersul său global de prevenire (NGPM, Titlul II, Cap. I, Art. 11 și, respectiv, Cap. III, Art. 21). Făcând parte din categoria acestor principii generale, evaluarea riscurilor reprezintă un element cheie al acestui demers. Această evaluare constituie punctul de plecare și permite, într-un mediu cu evoluție rapidă, selectarea acțiunilor de prevenire adecvate și identificarea, în raport cu unele riscuri determinate, a unor răspunsuri și soluții complete ce nu sunt necesarmente “tehnice”.

➤ **Cum se evaluează riscurile profesionale?**

Evaluarea riscurilor profesionale constituie un demers structurat ce cuprinde următoarele etape:

- Pregătirea evaluării riscurilor
- Identificarea riscurilor
- Clasificarea riscurilor
- Propunerea acțiunilor de prevenire

Această abordare face parte din acțiunea de prevenire ce necesită, în continuare, verificarea implementării și eficienței acțiunilor de prevenire preconizate.

▪ **Pregătirea evaluării riscurilor**

Pregătirea evaluării riscurilor constă în definirea cadrului de evaluare precum și a mijloacelor care sunt disponibile în acest scop, prealabil desfășurării sale. În consecință, din această fază de pregătire fac parte:

- organizarea implementării: desemnarea unei persoane sau a unui grup de persoane care să coordoneze și să strângă informațiile, etc.,
- câmpul de intervenție (denumit, de asemenea, “unitate de lucru”),
- instrumentele utilizate în vederea evaluării,
- resursele financiare,
- formarea (instruirea) internă necesară,
- comunicarea.

▪ **Identificarea riscurilor**

Constă în reperarea pericolelor și estimarea expunerii la aceste pericole. Identificarea riscurilor are la bază următoarele:

- Cunoștințe științifice și tehnice,
- Cunoașterea producerii potențiale a unui prejudiciu,
- Experiențele și cunoștințele operatorilor,
- Observațiile privind pericolele.

Această identificare trebuie să se bazeze pe competențele interne și, dacă este necesar, pe competențele externe.

▪ **Clasificarea riscurilor**

Etapa de clasificare a riscurilor este esențială în desfășurarea procesului de evaluare a riscurilor profesionale. Clasificarea este o operație ce poate avea următoarele caracteristici:

- clasificarea “subiectivă” (realizată de indivizi pornind de la ideile pe care și le formează asupra riscului bazându-se pe experiența și cunoștințele lor) sau “obiectivă” (plecând de la date statistice, anchete, etc);
- clasificarea “calitativă” (stabilirea unui sistem de ordin comparativ) sau “cantitativă” (calculul probabilităților).

Oricare ar fi tipul de clasificare ales de întreprindere, nu trebuie uitate două obiective principale ale acesteia:

- să permită dezbateră în ceea ce privește prioritatea acțiunilor;
- să sprijine planificarea acțiunilor.

▪ Propunerea acțiunilor de prevenire

Pe baza analizei de identificare și clasificare a riscurilor și în urma avizului instanțelor reprezentative ale salariaților, acțiunile stabilite a căror responsabilitate revine conducătorului întreprinderii vor contribui la elaborarea planului anual de prevenire.

Rezultatele evaluării riscurilor profesionale se reunesc într-un dosar ce conține referințe la:

- cadrul de evaluare;
- metoda de analiză a riscurilor selectată precum și mijloacele de implementare a acesteia;
- metoda de clasificare selectată;
- lista riscurilor identificate și evaluate. Este, într-adevăr, esențial să se păstreze aceste elemente pentru a se asigura:
 - urmărirea și continuitatea acțiunii de evaluare a riscurilor în întreprindere (această operație trebuie efectuată minimum o dată pe an);
 - coerența în demersul de evaluare, care este dinamic și evolutiv.

▪ Principiile evaluării

Demersul de evaluare a riscurilor se sprijină pe acele principii ce contribuie la reușita și continuitatea sa:

Exprimarea voinței de realizare a evaluării riscurilor

Pe parcursul etapei pregătitoare, conducătorul întreprinderii se angajează în ceea ce privește obiectivele, mijloacele și modalitățile de organizare și de comunicare.

Alegerea acelor instrumente de evaluare adaptate întreprinderii respective

Există în acest sens mai multe tehnici, instrumente și ghiduri – modalități de utilizare. Cu toate acestea, întreprinderea va alege pe acelea care sunt adaptate mărimii sale, unei anumite culturi a întreprinderii, naturii activităților sale.

Organizarea în vederea dobândirii autonomiei

Întreprinderea se poate baza pe susținere din exterior dar va fi preponderentă realizarea sa prin mijloace interne. Această autonomie permite conducătorului întreprinderii:

- să-și păstreze puterea decizională garantându-se astfel controlul riscurilor;
- să contribuie la realizarea acestui demers cu ajutorul personalului de conducere și al salariaților.

Asocierea salariaților

Salariații sunt primii implicați în ceea ce privește riscurile profesionale la care sunt expuși. Identificarea riscurilor, clasificarea lor și propunerile ce vizează acțiunile de prevenire fac obiectul schimbului de opinii între salariați și/sau instanțele reprezentative.

Stabilirea acțiunilor de prevenire

Evaluarea riscurilor profesionale nu reprezintă un scop în sine și, cu atât mai mult, redactarea documentului unic. Evaluarea riscurilor profesionale este, înainte de toate, utilă pentru întreprindere. Aceasta a condus la alegerea acțiunilor de prevenire corespunzătoare.

▪ **Ghiduri propuse pentru evaluarea riscurilor profesionale**

Metodă de evaluare a riscurilor de accidentare și îmbolnăvire profesională la locurile de muncă (Elaborată de Institutul Național de Cercetare – Dezvoltare pentru Protecția Muncii – INCDPM)

Elaboratori: dr.ing.Ștefan Pece,
ec. Aurelia Dăscălescu

Ediție: 1998, Ediție revizuită: 2003;

Ghid privind autoevaluarea nivelului de securitate pentru întreprinderile mici și mijlocii. Activitate de birou. (Elaborat în cadrul Institutului Național de Cercetare – Dezvoltare pentru Protecția Muncii – INCDPM)

Elaboratori: drd.ing.Nazarica Tănase,
drd.ing.Doru Darabont;

Coordonator: prof.dr.ing.Alexandru Darabont

Ediție: 2002

Ghid pentru autoevaluarea nivelului de securitate pentru întreprinderile mici și mijlocii de prelucrare a lemnului (Elaborat în cadrul Institutului Național de Cercetare – Dezvoltare pentru Protecția Muncii – INCDPM)

Elaboratori: drd.ing.Nazarica Tănase,
ing.Oprea Nicolae;

Coordonator: prof.dr.ing.Alexandru Darabont

Ediție: 2002

Ghid privind autoevaluarea nivelului de securitate pentru unitățile de reparații auto (Elaborat în cadrul Institutului Național de Cercetare – Dezvoltare pentru Protecția Muncii – INCDPM)

Elaboratori: drd.ing.Nazarica Tănase,
ing.Marian Eremia;

Coordonator: prof.dr.ing.Alexandru Darabont

Ediție: 2002

Se consideră că numărul ghidurilor editate poate constitui un prețios ajutor în faza de identificare a riscurilor. Cele referitoare la clasificarea riscurilor și propunerile de acțiuni sunt mai puțin numeroase.

➤ **Date suplimentare pe scurt**

Documentația INRS

- ◆ ANDEOL B., GUILLEMY N., LE ROY A. "Evaluarea riscurilor profesionale. Întrebări și răspunsuri asupra documentului unic", ED 887, 2002, 20 p. (format pdf., 262 Ko)
- ◆ "Evaluarea riscurilor profesionale. Principii și practici recomandate de CNAMS, CRAM-uri, CGSS-uri și INRS", ED 886, oct. 2002, 12 p. (format pdf., 62 Ko)
- ◆ "Ghid de evaluare a riscurilor", ED 840, 2000, 20 p. (format pdf., 400 Ko)
- ◆ "Prevenirea accidentelor de circulație rutieră a salariaților, o provocare pentru întreprinderea dvs. Document de evaluare prealabilă", ED 849, 2000, 74 p. (format pdf., 674 Ko)
- ◆ "Evaluarea riscurilor profesionale în abator. Ghid de autodiagnostic în crescătorii de bovine și porcine", ED 851, 2000, 72 p. (format pdf., 1,2 Mo).
- ◆ "Centre de ecarisaj. Din ce cauză și cum se evaluează riscurile biologice", ED 890, 2002, 12 p. (format pdf. 593 Ko)
- ◆ MONTEAU M., FAVARO M. "Bilanțul metodelor de analiză a priori. 1. De la controale la ergonomia sistemelor", ND 1768, 1990, 32 p (format pdf. 2,4 Mo)
- ◆ FAVARO M., MONTEAU M. "Bilanțul metodelor de analiză a priori. 2. Metodele principale ale securității sistemelor", ND 1779, 1990, 27 p. (format pdf. 2 Mo)
- ◆ LARANE A. "Provocările evaluării riscurilor" Travail et sécurité. Nr. 610, sept. 2001, pp. 19-33.
- ◆ RICHEZ J.P., ANDEOL B. "Evaluarea riscurilor profesionale. Un element cheie în prevenire". Travail et sécurité. Nr. 622, oct. 2002, pp. 28-38.
- ◆ DURAND E., LAFON D. "Serviciile de sănătate în muncă și evaluarea riscurilor în întreprinderile mici. Simpozion INRS, Grenoble, iunie 2002" TD 121 Documente pentru medicul de medicina muncii, nr. 91, trim. III, 2002, pg. 283-295
- ◆ "Maximum de cunoștințe privind evaluarea riscurilor" ED 5018, nov. 2003, 4 p. (format pdf. 779 Ko)